

Izhaja vsako soboto ob 6. uri zvečer.

Prodaja se v tistih tržaških tobakarnah kakor „Edinost“ po 2 kr. odtis.

Naročniki „Edinosti“ dobivajo to prilogo v se leto, ako priložijo naročnini za „Edinost“ še 1 gld.

NOVIČAR

Cene oglasov v „Novičarju“ so: za petletno 8 kr., za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obsegalo navadnih vrstic. Poslana, javne zahvale, osmrtnice in domači oglasi, po pogodbi

Frankovana pisma in rokopiše pošiljati vredništvu „Edinosti“. Nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Kdo ima prav?

Da je organizem naše velike občine bolan, zelo bolan, to vemo prav dobro mi vsi, ki opazujemo paznim očesom razne prikazni na njem. A tega ne vemo le mi, ampak vedo tudi drugi, čeprav skrbno prikrivajo resnico, ker se boje žnjo na dan. Na jedni strani jo prikrivajo zato, ker jih je sram pripoznati, da so se motili ter da so preveč zaupali tam, kjer bi bila najvestnejša pazljivost na svojem mestu. To so tisti krogi, ki žele, da Trst postane srečen in zadovoljen pod perutmi mogočnega orla avstrijskega. Tak mož je n. pr. poslanec in deželni glavar prijete pokrajine Goriške, gosp. grof Franc Coronini. Nedavno n. pr. — pri razpravah v dotičnem odseku o izjemnem stanju na Českem — oglašil se je n. pr. visokorodni gosp. grof, da pobije trditev onega poslanca, ki je rekel, da bi imeli veliko več vzroka uvesti v Trstu izjemno stanje, nego-li na Českem. Gosp. grof Coronini sicer noče trditi, da ne bi bilo v Trstu iredente, vendar pa meni, da te izdajalske prikazni ne rastejo iz domačih tal, ampak da je to zgolj tuje blago, došlo od onkraj meje, od tam iz blažene, v tem trenutku pa slučajno lačne Italije. Da bi še bolj podprl to svojo trditev, pristavil je gosp. grof, da tržaška iredenta že zato ne more biti nevarna, ker se ne pojavlja v hrupnih pouličkih demonstracijah, kakor se je to dogajalo v Pragi. Na to izjavo g. grofa bi lahko odgovorili kar jednostavno z vprašanjem: ali niso petarde — posebno ako pokajo pred vratmi ces. kralj. policijskih uradnikov ali celo pred palačo cesarjevega namestnika — dovolj glasne in hrupne demonstracije? Ali pustimo to in denimo, da v Trstu ni bilo hrupnih demonstracij, ali vprašati se moramo, ali niso skrita in dobro preračunjena izpodkopavanja zvestobe in udanosti do cesarja in domovine veliko nevarnejše, nego-li glasne demonstracije? Pri glasnih in javnih izgredih imajo oblasti nasprotnika pred očmi, one vidijo in poznajo vse tiste, ki vodijo demonstracije in potem sodijo tudi lahko, ali so izgredi res nevarni ali ne. Vse drugače pa je pri onem drugem skritem delovanju, kakoršno tu pri nas v Trstu razjeda javno poštenje, zvestobo in ljubezen do države. Kdo bi hotel tajiti, da niso tržaški odlični krogi v tesni zvezi s poznanimi iredentistiškimi krogi doli v Italiji? Kdo ne ve, da mej temi iredentistiškimi krogi v bližnjem kraljestvu igrajo imenitne uloge uprav taki ljudje, ki so se rodili in vzgajali pri nas v Trstu, a so pobegnili tja doli, ker jih je v to zavedla tista tajna moč, ki deluje sicer tiho, ali odločno in preračunjeno? Naša iredenta torej ni toliko inozemski produkt, kakor trdijo nekateri, ampak domač izdelek je, ki je pa v tesni zvezi z inozemstvom. In zato je nevarna ta naša iredenta. Zato pa trdimo smelo, da so naši skrivni

izgredi veliko pogibelnejši za državo, nego-li dogodki v Pragi, ki so doveli do izjemnega stanja. In ne narobe, kakor se je trdilo v odseku za izjemno stanje na Českem. Ako hočemo priti stvari do dna, moramo dobro proučiti nprav tako naših tržaških skrivnih, kolikor ono praških javnih izgredov. Tam gori so prišli deloma posamični dečaki v razpor se zakoni v hipnem razburjenju, nastalem vsled za narod česki toli neugodnih političkih razmer; drugi pa so — in teh je ogromna večina mej njimi —, demonstrirali, ker hočejo s tem prisiliti, da se pravično reši socialno vprašanje, to je, da pridobe svojemu stanu veljavo v človeški družbi.

Razložek mej tržaškimi tihimi demonstracijami in českimi javnimi je torej velikansk. Laške demonstracije so obrnjene proti državi, česke pa deloma le proti gospodujočim in krivico provzročujočim strankam, deloma pa proti sedanjemu redu v človeški družbi, v kolikor je ta krivičen za nižje slojeve ljudstva. Nečemo tajiti, da se pri tem morda ne izpozabi kak posamičnik ter kaj stori, kar moramo vsi obsojati, ali taki posamični vročekrvneži nam ne smejo služiti kot merilo pri splošni sodbi.

Gori na Českem je zavladalo razburjenje, a v takih trenutkih ne govori samo pamet, ampak tudi srce in vroča kri; tam gori smo doživeli pač pojave nejevolje na raznih dogodkih, nikari pa sovražstva do države. Pri nas je drugače; pri nas v Trstu deluje v gotovih krogih pamet, ki trezno misli in dobro računa in se vsled tega tudi skrbno izogiblje — javnosti, da ne bi nepotrebno razkrila svojih računov.

Kdo ima torej prav, mi ali oni, ki trde, da v Trstu iredente ni, ali pa da ni prav čisto nič nevarna za državo? Menimo, da imamo mi prav!

NOVIČAR.

Božičnica, ki se je imela vršiti dne 17. decembra, vršila se boče dan pozneje, to je 18. t. m. Častita duhovščina, ki nam veliko pomaga se svojimi darovi in nas sprejme vsakikrat tako prijazno naklonjena, nima vendar prilike ogledati si ta naš praznik baš zato, ker ga prirejamo na nedeljo, oziraje se na ostalo občinstvo in na stariše otrok. Sklenile smo, da vstrežemo enkrat preč. duhovščini, enkrat drugim posvetnim ljudem, zato smo prenesle letos „Božičnico“ od nedelje do ponedeljka, posebno, ker so nekateri oč. svečeniki izrazili željo biti pri tej otroški veselici. Nadejamo se, da nas preč. svečeništvo počasti v velikem številu, da vidi h kolikemu veselju pomaga njihov „vsakoletni davek“, dāsi se nič ne bojimo, da bi mogli biti kdaj manj naklonjeni naši sveti stvari, Zamolčati pa ne smemo, kako nas vrhu darov še blagoslavlja — in zato hvala. jim lepa! Upamo pa, da bode tudi druzega občinstva obilo, saj ura, ob kateri se „Božičnica“ vrši, je za vse jako pri-

merna in da bode mikavnost večja, povemo naj le, da bode letošnja „Božičnica“ nekaj izvanrednega, lepša nego kdaj prej.

Omeniti moramo še, da se obleke ne bodo delile istega dne, kajti vsak ve, koliko je bilo vedno zmešnjave v taki gneči. Obleke se bodo delile druzega dne — v torek — v šoli, kjer bode lahko vsakdo pričujoč in kamor tudi vabimo slavno občinstvo. —

Priporočamo se za obilno udeležbo!

Odbor trž. ženske podružnice.

Boj za slovenske šole. V teh dneh komisijonalnih poizvedovanj gledé ustanove slovenskih šol v Trstu, hočemo podati dosloven prevod magistratnega dekreta prvopodpisanemu g. Jožefu Vodopivcu.

Št. 18.493/91

6

Na ukaz tukajšnjega visokega c. kr. namestništva, došlega z dekretom 2. maja 1891. št. 2902, se Vam naznanja, da omenjena oblastnija ni sprejela skupne prošnje, podpisane prvo od Vas, z dne 10. septembra 1889., v kateri se je prosilo, naj bi občina tržaška bila primotana ustanoviti eno ljudsko šolo s slovenskim učnim jezikom v mestu Trstu in ravno pri sv. Jakobu. — Vzroki namestniške določbe so sledeči:

Prošilec spoznavajo v pomanjkanju ene slovenske šole v okrožju mesta samega kršenje onih kondicij, katere so izražene toliko v smislu §. 59 državnih šolskih postav, kolikor v zajamčenih pravicah §. 19. temeljnih državnih postav z dne 21. decembra 1867. št. 142 drž. zak. onim, ki spadajo k slovenski narodnosti. Na to naj bi se naslanjale njih zahteve za ustanovitev slovenske šole v mestu Trstu in sicer v okraju sv. Jakoba, da se zadosti potrebnemu pouku 153 otrok, ki so v dobi obligatoričnega šolskega obiska.

Prosilcem se dozdeva tem krepkeje zahtevati iste, ker so obstoječe šole v okolici deloma prenapolnjene in glede na oddaljenost ene ure in še več od njih bivališče in bi torej ne bilo mogoče 153 otrokom, bivajočim v mestnem okrožju, obiskovati okoličanske šole.

Mestni magistrat pa nasprotno zaničuje (impugna) postavno veljavo gornje trditve, sklicujoč se na negativni sklep mestnega sveta z dne 10. decembra 1884. in na namestniški sklep, ki je sledil magistratnemu dne 5. julija 1887. št. 7770, ter izvajajoč posledico, da, če ravno se je na podlagi preiskav mej družinami prosilcev res dobilo 87 otrok, podvrženih šolski dolžnosti, in stanujočih mestu, ne obstoje drugi predpogoji za dovolitev naprošene potrebne šole. Naslanjajoč se na to meni magistrat, da občina ni obvezana ustanovljati slovenske šole v pomeriji mesta na splošno, in posebno še v okraju sv. Jakoba, ki je oddaljen manj od 3 km. od bližnje okoličanske šole v Škodnji, koje slovenski oddelek je bil pred kratkim razširjen še za jedno, to je četrto šolsko sobo.

V konkretnem slučaju kaže rešiti vprašanje: je-li za obstoječi šolski organizem v Trstu in v tržaški občini preskrbljeno toliko glede vrsti (genere), kolikor v zmislu zakona dovoljnega števila slovenskih ljudskih šol z slovenskim učnim jezikom, da se določi potem, v koliko veže tržaško občino dolžnost §. 59. školsk. drž.

zakona ustanoviti pri sv. Jakobu potrebno ljudsko šolo se slovenskim učnim jezikom z ozirom na obstoječa določila.

V zmislu navedenega člena smatrati je kot podlago (norma), da se ima ustanoviti šola v vsakem slučaju in povsod kjer je v okrožju ene ure za petletno dobo povprečno število 40 za šolo godnih otrok, kateri bi bili prisiljeni obiskovati šolo oddaljeno 4 kilometre.

Denimo (premesso), da tržaška občina sestavlja eno samo šolsko občino in da se številu za šolo godnih slovenskih otrok ne oporeka od nobene strani, sledi od druge strani brezdvomno, da je z obstojem dosedanjih slovenskih šol v tržaški okolici omogočen obisk tudi onim slovenskim otrokom, bivajočim v mestu, ker te šole niso oddaljene 4 km. od mesta, kakor pri Sv. Ivanu, v Rojanu in Škodnju.

Kar se pa tiče posebnega vprašanja ustanovitve ljudske šole pri sv. Jakobu, mora se opomniti, da od te točke mesta znaša daljava do najbližje slovenske šole v Škodnju samo 2-7 km. in ker se je na tej štirirazredni šoli razširil slovenski oddelek, odpade ugovor glede pomanjkanja prostora na tej šoli za vsprejem večjega števila za šolo godnih otrok.

Iz vaega do zdaj tu razloženega sledi, da ne obstajajo predpogoji (premesse) obseženi v §. 59. drž. šol. postav za prisilno ustanovitev ene šole z slovenskim učnim jezikom v mestu Trstu in ravno se sedežem pri sv. Jakobu in zato se tudi deželna šolska oblast ne nahaja v položaju, da bi mogla zaukazati občini ustanovitev te šole. Proti temu razsodku je možno pritožiti se v dobi štirih tednov na visoko c. kr. ministerstvo za uk in bogočastje.

Od mestnega magistrata

V Trstu, dne 8. maja 1891.

Župan:

T. Pitteri.

Zapovednik mornarice admiral Sterneck odpotoval je dne 7. t. m. na vojni ladiji „Pelikan“ menda v Pulj.

V dunajski državni zbornici končal so razpravo o zavarovanju delavcev proti nezgodam in vsprejeli tudi resolucijo dotične komisije, da se zavarujejo proti nezgodam tudi služabniki pri pošti in brzojavu. Tudi so sklenili, da se začne takoj preučevati vprašanje o povišanju plače za 60% železniških uradnikom pri osebnem prometu. — Posl. Biankini je interpeloval trg. ministra grofa Wurmbbrandta o službenem jeziku pomorske oblasti v Trstu. — Konečno so sprejeli v drugem in tretjem čitanju zakonska načrta za zgradnjo dveh železnic na Gališkem. Danes je zopet seja.

Novo srbsko ministerstvo predstavilo se je skupščini dne 7. t. m. V svojem programu povdarja ministerstvo, da želi ohraniti prijateljske odnose z Avstrijo.

Rumunska kraljica je teško obolela. Zadela jo je kap večkrat zaporedoma, tako, da se ne more več gibati.

Srbski odposlanik v Parizu, Gjorgjević, katerega je nedavno teško ranil anarhist Leauthier, je med življenjem in smrtjo. Morali so mu razparati trebuh, da so mogli izgati globoko rano. Ta nevarna operacija sponesla se je baje srečno.

Italijanska ministerska kriza še ni rešena. Kralj je pozval Zanardellija večkrat k sebi in se z njim posvetoval. Go-

